Arfer Diogel mewn Addysg Gorfforol a Chwaraeon Ysgol

AALl Wrecsam
1 Rhagfyr 2010

Peter Whitlam

Agwedd gadarnhaol at arfer diogel

Ystyriaethau hanfodol ynglŷn â diogelwch unrhyw dasg.

- Profiad blaenorol – y dulliau wedi eu haddysgu iddynt
- Techneg wael/ddiffygiol wedi ei chywiro– sef lefel sgiliau mewn perthynas â gofynion y gweithgaredd
- Profiad diweddar
- Paru maint cymharol, profiad a hyder
- Hanes o anafiadau yn digwydd
- Fframwaith diogelwch eglur – rheolau – yn cael eu gweithredu!
- Goruchwyliaeth ar lefel briodol – pellter graddol
- Ymddygiad
- Offer a chyfleuster yn addas ac wedi eu gwirio – priodol, cyflwr da
- Arfer rheolaidd a chymeradwy – addasu ar y pryd gyda gofal
- Arbenigedd yr oedolyn gyda'r grŵp

Y continwwm risg

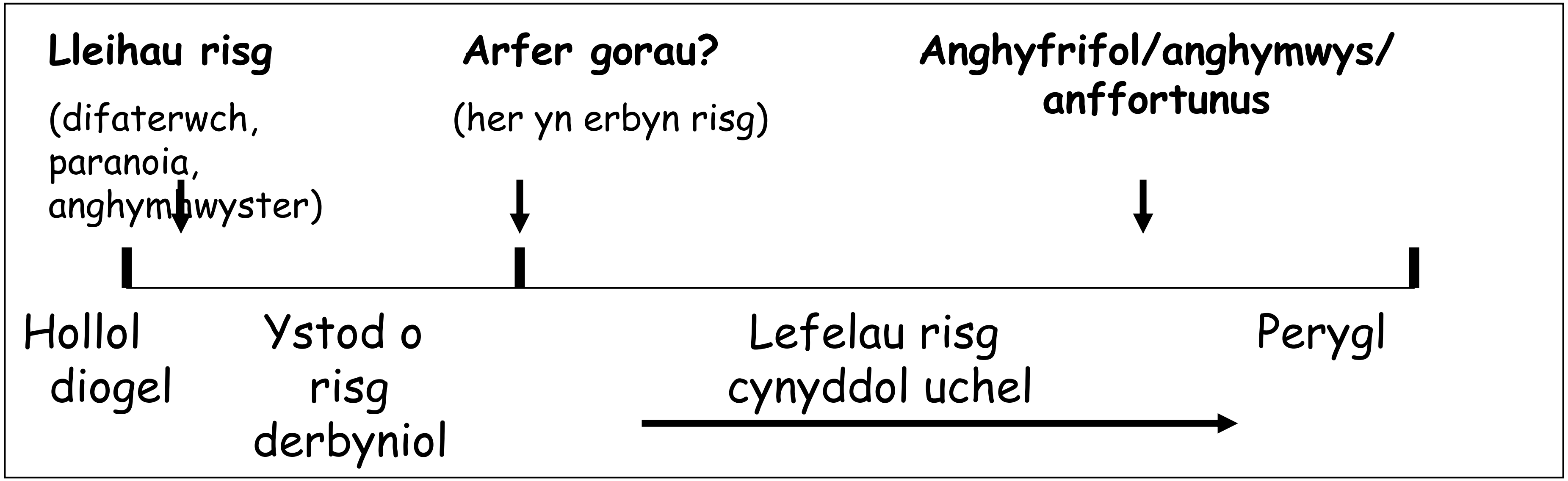

Egwyddorion:

i. Asesiad mantais-risg – pwyso a mesur amddiffyniad rhag niwed yn erbyn darparu profiadau ysgogol.

ii. Digwyddiadau i fod mor ddiogel ag y bo angen **nid** mor ddiogel ag y bo modd (RoSPA)

ii. Mae bod yn agored i her (cyfle) a risg (diogelwch) a reolir yn dda) yn:

- a. addysgu ynglŷn â risg
- b. rhyddhau cyfleoedd cyffrous i ddysgu
- c. datblygu profiadau PESS o'r radd flaenaf

Y prif egwyddorion.

- "Mae rheoli risg yn ymwneud â chreu modd i bethau da ddigwydd, nid atal y rhai drwg yn unig".
- Dr Lynne Drennan, CEO ALARM (Zurich Municipal News & Views, Hydref 2008).
- "Mae angen i ddigwyddiadau fod **mor ddiogel ag y bo angen** nid mor ddiogel ag y bo modd" **(RoSPA).**
- Macleod R – ("Change in Attitude to Injury Liability": Recreation. Haf 2008)
- "Dylai rheoli risg fod yn rhan o'r drefn arferol, wedi ymwreiddio ac wedi ei ddogfennu'n dda".
- Tom Shewry, Pennaeth Addysg, Zurich Municipal, (News and Views, Hydref 2008)
- "Ni fydd bai ar neb am ganlyniadau gweithredu'n wirfoddol gyda phob bwriad da"
- Lord Young, Common Sense Common Safety (adroddiad i'r PW, Hydref 2010)

A'r ateb yw.....

1. Peidio â chynhyrfu – tawelu meddwl y rhai sydd wedi eu hanafu
2. Asesu'r sefyllfa – diogelu unrhyw berygl/peidio â symud neb sydd wedi ei anafu oni bai ei fod mewn perygl union
3. Sicrhau bod gweddill y grŵp yn ddiogel – dod â phob gweithgarwch i ben
4. Anfon am gymorth – ffôn symudol/radio/ disgyblion i'r "swyddfa"
5. Os oes mwy nag 1 wedi ei anafu, arolygu/trin/rheoli yn y drefn ganlynol:
   i. Anymwybodol
   ii. Gwaedu'n ddifrifol
   iii. Esgyrn wedi torri
   iv. Anfiadau eraill
6. Gwirio'n rheolaidd a yw'n ymwybodol - dywedwch wrth y parafeddyg os yw'n anymwybodol (rhowch wybod hefyd am unrhyw faterion meddygol perthnasol)
7. Peidiwch â cheisio gwneud gormod
8. Trefnwch fod eraill yn helpu
9. Holwch y disgyblion ynglŷn â'r hyn sydd wedi digwydd os na welwyd y digwyddiad i gyd
10. Cofnodwch y manylion cyn gynted ag y bo modd wedi'r digwyddiad

Beth yw rheoli risg?

- Arfer da/arfer diogel
- meddwl o flaen llaw yn rhesymol, cymaint ag y bo'n addas ac yn ddigonol
- 3 diben:
  - sicrhau bod problemau diogelwch a allai ddigwydd wedi eu deall
  - gweld bod y rhagofalon presennol yn ddigonol
  - gweithredu unrhyw ragofalon YCHWANEGOL sydd eu hangen
- 3 lefel o asesu risg:
  - generig - darparwyd, ysgrifenedig
  - penodol i'r cyfleuster/gweithgaredd/digwyddiad – i'w wneud, ysgrifenedig
  - yn parhau - deinamig – arbenigedd, heb ei ysgrifennu
- gofyn cyfreithiol – Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1974; Rheoliadau MHS 1999 a'r gyfraith gyffredin

Reholi risg: “goleuadau traffig”

DIFRIFOLDEB → x **TEBYGOLRWYDD** ↓	UCHEL	CANOLIG	ISEL
	(risg sylweddol anniogel)		(sâff)
UCHEL	Angen gweithredu ar unwaith		
CANOLIG		Angen gweithredu pan fydd modd	
ISEL			Gweithredu – bod yn ymwybodol-monitro

Rheoli diogelwch

Egwyddor:

- Mae dadansoddiad bob tymor o ffurflenni adrodd digwyddiad yn rhoi gwybodaeth am bolisi ac arferion arfer diogel – patrwm a nifer.

Pam?

- "Wrth i reoli diogelwch aeddfedu yn y DU rydym wedi dod i'r cam lle byddai'n anodd i sefydliad egluro pam nad oedd yn dadansoddi manylion unrhyw ddamwain yn y gweithle i weld beth fyddai modd iddo ei ddysgu ar gyfer y dyfodol".

  (Ivor Long: "Body of Evidence" Health and Safety at Work IISRM Gorffennaf 2010).

- Mae'r HSE (Y Weithrediaeth Iechyd a Diogelwch) yn annog trafod a chofnodi pan fu bron iawn i ddamwain ddigwydd er mwyn dysgu oddi wrth gamgymeriadau a'u rhwystro rhag digwydd eto.

Y gyfraith

(ynglŷn ag iechyd a diogelwch)

....“Rhaid” .....

Cyfraith gwlad

(statud/ rheoliad/ canllawiau statudol)

Cyflogwr

(polisi a gweithdrefnau’r Awdurdod Lleol/Llywodraethwyr/Ymddiriedolwyr)

Corff Llywodraethol Chwaraeon Cenedlaethol

(dim ond, fodd bynnag, pan yw gweithgareddau yn digwydd oddi mewn i’w hawdurdodaeth)

….“dylid”….

- Arfer rheolaidd a chymeradwy (cynlluniau a chanllawiau'r ALI/CLIC)
- Cyngor arbenigol arall
- Synnwyr cyffredin

Gofynion statudol (Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith a Rheoliadau Rheoli - HaSaWA)

Mae'n rhaid i'r cyflogwr:

- fod yn gyfrifol yn y pen draw am iechyd a diogelwch er bod modd dirprwyo tasgau. HaSaWA 1974
- fod â pholisi iechyd a diogelwch HaSaWA 1974
- rhoi gweithdrefnau ar waith i sicrhau y gweithredir y polisi yn foddhaol HaSaWA 1974
- asesu risgiau pob gweithgaredd, rheoli'r risgiau, rhoi gwybod i weithwyr am fesurau i ddiogelu sefyllfaoedd, darparu hyfforddiant a goruchwyliaeth lle bo'n briodol ac arolygu'r modd y gweithredir y gweithdrefnau

Rheoliadau MHS 1999

Cyfrifoldebau cyfreithiol staff ysgolion
(HaSaWA a Rheoliadau Rheoli)

MAE'N RHAID I BOB OEDOLYN SY'N GWEITHIO GYDA DISGYBLION FOD YN YMWYBODOL O'I GYFRIFOLDEBAU CYFREITHIOL:

- Gwybod a gweithredu polisi Iechyd a Diogelwch y cyflogwr (SP 2008 p 2 t 18-19)

  (mae gofynion lleol yn dod o flaen canllawiau cenedlaethol)
- Trosglwyddo gwybodaeth euog
- Gwneud popeth o fewn eu gallu i atal rhagor o anafiadau
- Peidio ag ymyrryd â phethau ar gyfer Iechyd a Diogelwch na'u camddefnyddio
- Cymryd rhan mewn arolygon (asesiadau risg) **FEL TÎM**
- **A dyletswydd gofal y gyfraith gyffredin…… dangos eich bod yn meddwl o flaen llaw yn rhesymol (synnwyr cyffredin)** (SP 2008 p 2 t 13-17)

Rheoli risg

- 3 dull o leihau unrhyw risg – sef rheoli risg:
    - **Goruchwylio**
    - **Diogelu**
    - **Hyfforddiant (addysg)**

Arfer Da

Arfer Diogel: Crynodeb

- "Rhan o'r drefn arferol, wedi ymwreiddio, wedi ei ddogfennu'n dda" :
- Addysgu da ("y drefn arferol")
- Ymwybyddiaeth o ddiogelwch a chymhwyso safonau yn gyson ar draws y tîm ("wedi ymwreiddio")
- Trefn dda (arweinyddiaeth a rheoli) ("wedi ymwreiddio")
- Addysgu disgyblion yn effeithiol ynglŷn â diogelwch (yr hyn y dylai disgyblion ei wybod) ("wedi ymwreiddio")
- Asesiad risg ar gyfer PESS a safonau/ gweithdrefnau diogelwch sydd: ("wedi ei ddogfennu'n dda")
  - Ysgrifenedig
  - Gweddol gynhwysfawr
  - Penodol i'r ysgol
  - Wedi eu hadolygu'n rheolaidd (bob blwyddyn yn nodweddiadol)

AR LEFEL O SYNNWYR CYFFREDIN FEL GWEITHWYR PROFFESIYNOL WEDI'U HYFFORDDI

Lleihau risg mewn PESS: Ansawdd addysgu

Mae "athro" addysg gorfforol diogel yn ystyried:

1. a oes ganddo/ganddi'r arbenigedd, medrusrwydd ac/neu gymwysterau yn y gweithgareddau ac ar y lefel a addysgir;
2. ffurf y sesiwn i gynnwys twymo, datblygu technegol ac oeri;
3. archwilio'r lle gweithio, offer ac eitemau personol cyn ac yn ystod eu defnyddio;
4. safle addysgu, sganio rheolaidd a materion rheoli grŵp er mwyn cadw llygad cymaint ag y bo modd ar y dosbarth;
5. gwybod a gweithredu gweithdrefnau'r ysgol a defnyddio arfer rheolaidd a chymeradwy (cynlluniau'r QCA/ ALl/ BLlC);
6. dilyniant yn unol â gallu;
7. gwybodaeth o'r disgyblion, yn cynnwys gwybodaeth feddygol, er mwyn paru maint cymharol, profiad, gallu a hyder lle mae cynnal pwysau, cyffyrddiad corfforol neu " medical information, to match comparable size, experience, ability and confidence where weight bearing, physical contact or "teflynnau cyflym" ar waith;
8. gweinyddu llym mewn chwaraeon – gweithredu rheolau'n gyson;
9. cynnwys disgyblion yn eu diogelwch eu hunain - gwirio dealltwriaeth a rhoi cyfarwyddiadau clir
10. meddwl trwy wers yn rhesymegol – beth fyddai'n gallu peri niwed? – ydw i wedi gofalu am yr hyn sy'n debygol?

Trefn dda

- ✓ A oes gennych asesiadau risg ysgrifenedig ar gyfer AG/digwyddiadau chwaraeon/ymweliadau?
- ✓ A yw asesiadau risg yn cael eu gwerthuso yn dilyn digwyddiad a'u diweddaru o bryd i'w gilydd?
- ✓ A yw asesiadau risg oddi ar y safle yn ystyried cynlluniau ar gyfer digwyddiadau?
- ✓ A yw rhaglenni AG/ rhestri digwyddiadau a drefnir/ amcanion ymweliad yn cyfateb i allu a hyder y tîm/group?
- ✓ A oes gennych bolisi IaD ar gyfer PESS/ ymweliadau chwaraeon oddi ar y safle?
- ✓ A yw'r gweithdrefnau a'r safonau gofynnol yn hysbys ac yn cael eu gweithredu'n gyson gan bob oedolyn sy'n addysgu PESS/ rheoli timau/ arwain grwpiau?
- ✓ A yw eich polisïau a'ch gweithdrefnau yn cael eu hadolygu'n rheolaidd (blynyddol)?
- ✓ A yw IaD yn eitem sefydlog ar agenda cyfarfodydd adran/ysgol?
- ✓ A yw cofnodion meddygol, presenoldeb, cyfranogiad ac asesu yn cael eu cadw gan drosglwyddo gwybodaeth berthnasol i'r oedolion sy'n addysgu?
- ✓ A yw ffurflenni adrodd digwyddiadau yn cael eu llenwi'n rheolaidd a'u dadansoddi o bryd i'w gilydd er mwyn arolygu nifer a phatrwm achosion anafiadau?
- ✓ A yw pob un o'r staff yn deall terfynau a gofynion eu swyddogaethau a chyfrifoldebau gyda IaD?
- ✓ A yw pob oedolyn sy'n addysgu PESS/ rheoli timau/ arwain ymweliadau yn gymwys ac yn hyderus yn y meysydd y maent yn addysgu/hyfforddi/gweinyddu/arwain ynddynt?
- ✓ A oes rheolaeth effeithiol ar staff nad ydynt yn athrawon cymwysedig?
- ✓ A yw pob un o'r staff yn cael ei sefydlu, datblygu'n barhaus a'u harolygu?
- ✓ A yw addysgu da, hyfforddi ac arweinyddiaeth yn cael eu datblygu a'u harolygu?

Rheoli Risg: Patrwm

“Ymddygiad yw’r achos neu mae’n ffactor sy’n cyfrannu at fwy na 80% o ddamweiniau”.
Helen Sully
(Grŵp Kier ar gyfer HSE) 2007

Disgyblion
Staff
POBL

Risg derbyniol
AG/CHWARAEON
Her briodol

CYD-DESTUN
Cyfleuster
Offer
Gweithdrefnau/arferion

TREFN
Trefnu’r dosbarth
Addysgu
Paratoi
Dilyniant

Beaumont, Eve, Kirkby, Whitlam 1998

Asesiad risg ysgrifenedig: Sut ydym yn ei wneud?

- gweithgaredd tîm
- yn y lle - yn y cyfleusterau
- meddwl am y triongl pobl/cyd-destun/trefn
- seiliedig ar ddogfennau presennol, gweithdrefnau ac arfer
- edrych am RAGOR o ragofalon sydd eu hangen
- rhagweld/arsylwi rhesymol fel athrawon pwnc/arbenigwyr
- NID yw'n golygu ysgrifennu popeth i lawr eto.

Asesiadau risg ysgrifenedig: Y portffolio

- cofrestr
- cofrestri clybiau allan o oriau
- adroddiadau arolwg blynyddol - (PUWER 1998)
- DPP a chofnodion proffesiynol eraill
- Systemau rheoli ac adrodd damweiniau– a dadansoddiad
- Cofnodion cyfarfodydd
- Archwiliadau iechyd a diogelwch
- Gweithdrefnau'r ysgol – diogelwch tân/cymorth cyntaf/ gwagio'r adeilad/ digwyddiadau tyngedfennol ac ati. Cynllun gwaith
- Cynlluniau gwersi
- Cofrestri presenoldeb
- Cofnodion asesu
- Llawlyfr – swyddogaethau, cyfrifoldebau, polisïau, gweithdrefnau, arferion
- Cofnodion meddygol
- Gweithdrefnau gweithredu brys/argyfwng
- AAA
- A chofnodion asesu risg

Crynodeb

- "Ran o'r drefn arferol, wedi ymwreiddio ac wedi ei ddogfennu'n dda"
- Edrych ar IaD o safbwynt "cyfle" nid "perygl"
- Ei gadw'n syml – addysgu da; trefnu da
- Cydnabod, parchu, cefnogi a datblygu'r rhai y mae eu hyder a'u medrusrwydd yn brin
- Gweithio ar lefel o synnwyr cyffredin – fel gweithwyr proffesiynol wedi'u hyfforddi
- Pwysigrwydd meddwl o flaen llaw, rhagweld, cynllunio ymlaen ar gyfer yr hyn a allai ddigwydd a chynllunio ar gyfer hynny
- Gweithredu'r model triongl
- Meddwl am y "beth os" yn ogystal â'r digwyddiad
- Asesiadau risg ysgrifenedig cyn gynted ag y bo modd
- Polisi a gweithdrefnau i'w datblygu tros amser
- Rydym yn dda yn ein gwaith!